

Angst for balance

af Martin Spang Olsen

(bragt i Weekendavisen 23/12-10. Titlen ændret til "Til Gavn")

Det har altid undret mig, hvor meget mere interessant, oprydning ser ud til at være for moderne samfund – end det at lade være at rode. Altså møjsommeligt genoprettelse af balance frem for forbliven i balance. Oprydning er noget man fløjtende sætter tid og penge af til, mens det, at lade være at rode, anses for uærligt og udansk.

I det gamle Kina havde man lægerne til at holde folk raske. Blev man alligevel syg, var alle klar over, at balancen var brudt et sted, og at den hurtigst muligt skulle genoprettes, så kroppen selv kunne tage sig af helingen. Dén fremgangsmåde er der ikke mange penge i, derfor er den også utænkelig i et moderne, kapitalistisk land.

Hos os gælder det om at nedbryde balancen i krop og sind, for vi bliver fra en tidlig alder opdraget med, at det er sådan, man får et sjovt liv; "Brug de første 30 år på at ødelægge kroppen, og de næste 30 på at helbrede den".

Det ville jo også være meget sjovt, hvis ikke det var så dyrt. Og eskalerende dyrt. Dagligt præsenteres vi for en ny entusiastisk forsker, der fortæller om nye og fantastiske behandlinger, som det det jo så er vores soleklare ret at få tilbudt.

Som det meste andet i vores samfund, er den fremgangsmåde ikke bæredygtig; på et tidspunkt bliver der med stigende sundhedsudgifter ikke mulighed for behandling til alle, og det vil derfor være den højstbydende, der får forrang. Sådan er det allerede i de fleste lande.

Naturligvis kan man ikke undgå at blive syg. Men man kan dog gøre en del for at forebygge det. Der er retfærdigvis også mange, der går i brechen for forebyggelse, selvom kulturen stadig er i sin vorden. Men selve ordet forebyggelse antager, at vi pligtskyldigt skal gøre noget bestemt for ikke blive syge og dårlige (altså en motivation væk fra noget). Det er således ikke det balancerede liv i sig selv, der er målet. Kulturelt set er vi så langt fra tanken om at indføre det gavnlige (frem for det uskadelige), at de fleste på forhånd vil afvise tanken som gammeldags og moraliserende.

Som bekendt var Danmark stærkt presset i løbet af 1800-tallet - bl.a. pga. Englands bombardement, de slesvigske krige, statsbankerotten, tabet af Norge, osv. De mange tæsk fik det berømte slagord "hvad udad tabes, skal indad vindes" til at blomstre frem. Følgen blev stort set alt det, vi læner vores kultur opad i dag, herunder folkeskolen, sociallovene, andelsbevægelsen, grundloven, osv.

Det gik ikke så stille for sig, som vi måske tror i dag, men fra alle sider arbejdede man med samme incitament: Det, vi indfører, skal gavne.

Den desillusionering, som 2. Verdenskrig affødte, var hurtigt til at blive fanget af den amerikanske kulturs hedonisme, - som senere blev grundlaget for deres stærke økonomi: Store

biler, cigaretter, cola, softice, underholdning, sminke og våben blev synonymt med frihed og modernisme. Det var ikke noget, der åbenlyst gavtede, men det så heller ikke ud til at skade. Særligt meget, i al fald.

Samtidig skete et besynderligt skift i den vestlige kultur, der gik ud på at dyrke Sydens Blomster, misbruget, forfaldets skønhed – den fortrukne forfatter, detektiv, maler, jazz-musiker, whatever, der aldrig sover og lever af kaffe, whisky og smøger... "hudløst ærligt" hed det helt op til vores tid, når noget var virkelig usundt, grimt og ulækkert.

Tendensen toppede vel nærmest i 80'erne, hvor man som ung gymnasiast dagligt skulle slås for at forblive ikkeryger med hang til klassisk musik og løbeture – en adfærd, som mine jævnaldrende fandt direkte anstødelig.

I dag går kampen på at holde slik og computerspil nogenlunde væk fra vores børn - ikke ud fra et ønske om at komme væk fra det skadelige, men derimod hen til det gavnlige; for hver time, man bruger foran en skærm, har man nemlig mindre tid til de ting, der skaber indre og ydre balance – herunder alt det, som børn naturligt finder hen til, hvis man ikke sætter dem foran en skærm med en slikskål.

For min skyld kan man hærge sig selv så meget, man lyster. Bare man selv tager ansvaret og ikke tror, at velfærdsstaten skal bruge hovedparten af sine ressourcer på oprydning (som den gør nu). Sådan var den heller ikke tænkt, dengang i 1800-tallet, hvor man stadig ville både gavne og fornøje.

Alternativet er ikke at lade folk sejle deres egen sø, langt fra, men kunne man ydmygst foreslå, at det gavnlige blev genindført som incitament? Kunne vi begynde at spørge os selv om alt det, vi tager for givet i dag, vækst, globalisering, centralisering, forbrugerisme, kapitalisme, popmusik, sport, mode, stimulanser osv. virkelig er noget, der gavner os på lang sigt? Og hvis ikke, hvordan vi så afvikler det? Eller er det stadig helt til grin?

©MS010